

FUND OG FORSKNING

BIND 58

2019

DET KGL. BIBLIOTEK

FUND OG FORSKNING

Bind 58

2019

FUND OG FORSKNING

I DET KONGELIGE BIBLIOTEKS

SAMLINGER

Bind 58

2019

With summaries

KØBENHAVN 2019

UDGIVET AF DET KGL. BIBLIOTEK

Om billedet på smudsomslaget:
Keld Helmer-Petersen: Fotografi fra serien Sydhavnen, 1965
Estate of Keld Helmer-Petersen

Det kronede monogram på kartonomslaget er tegnet af
Erik Ellegaard Frederiksen efter et bind fra Frederik 3.s bibliotek.

Om titelvignetten se s. 197

© Forfatterne og Det Kgl. Bibliotek

Redaktion:

Claus Røllum-Larsen

Temareaktion:

Caroline Nyvang, Mette Kia Krabbe
Meyer og Thomas Hvid Kromann

Artikler i *Fund og Forskning* gennemgår 'double blinded peer-review' for at kunne antages. Undtaget fra denne norm er dog i dette nummer artiklerne under 'Fund'.

Trykt på Munken Premium Cream 13 115 g
Dette papir overholder de i ISO 9706:1998
fastsatte krav til langtidsholdbart papir.

Grafisk tilrettelæggelse: Strandbygaard A/S

Tryk og indbinding: Strandbygaard A/S
Printed in Denmark
Oplag: 300 eks.

ISSN 0069-9896

NORDISK LITTERATURPOLITIK I PRAKSIS

Edvard Brandes' breve til Oscar Levertin 1885-1906

AF

KRISTIAN HVIDT

1. Indledning

Min interesse for Edvard Brandes har ikke forladt mig et øjeblik siden jeg i 1987 udgav biografien om ham med undertitlen "Portræt af en radikal blæksprutte". På et tidspunkt i 1990'erne fik jeg øje på en samling ukendte breve fra ham til den svenske digter Oscar Levertin, der ligger i Lunds Universitetsbibliotek. De viste Brandes' særlige begavelse som litteraturpolitiker ved siden af storebroderen Georg – i dette tilfælde gjaldt det "erobringen" af Sverige for Det moderne Gennembrud. Jeg blev afbrudt i studiet af andre skriveprojekter. Men nu ca. 25 år efter har jeg renskrevet hans mange breve for at nå et dobbelt formål. Dels kan et udsnit af Brandes' breve 1885-91 vise, hvor stærkt hans breve kunne påvirke og inspirere en nations unge digtere (resultatet ses nedenfor), dels vil det være nyttigt på langt sigt at gøre alle brevene 1885-1906 tilgængelige for en fremtid af forskere, som måske vil have vanskeligheder med at læse hans fluebensskrift, og med pc'en og Googles sejr ikke vil nå ind til håndskriftsamlingernes mørke på de store forskningsbiblioteker.

Det moderne Gennembrud signeres jo med Georg Brandes' navn, hvem ingen vil benægte som idéernes ophav. Han var den ophøjede profet, hvis navn også bredte sig til udlandet. Men bag Georg stod Edvard, der som litteraturanmelder efter 1880 brændte sig fast i et intellektuelt publikum ved sine skarpe kanter og ramsaltede, jødiske humor og gjorde broderens idéer operative: realismens krav om samtidighed, debatretning, gerne antireligiøs og kvindeorienteret.

Skandinavismen var død efter 1864, let komisk romantik i industrialismens årtier. Norge og Danmark bevarede dog samfølelsen om den store fortid, men med hovedstad i København, medens Sverige i

realiteten ejede Norge, men i et anspændt forhold under et dybt konservativt, ret tyskorienteret styre i Stockholm. Kun én svensk litterær skikkelse vakte interesse i Brandes-kredsen: den noget ældre August Strindberg med sine socialrealistiske romaner og digte. Edvard Brandes beundrede og skrev med ham fra 1880. Men han var så stridbar og mærkværdig og fremførte så klare antisemitiske meninger, at Brandes lagde ham på is i flere år.

Efter at Edvard i 1880 var blevet folketingsmedlem og 1. oktober 1884 grundlagde *Politiken* med Viggo Hørup, søgte han nye litterære medarbejdere, og interessen for Sverige vakte gennem Strindbergs stadige kredsen om København og klare radikale anskuelser. For at udvide kredsen kontaktede Edvard i 1885 den jødiske digterspire Oscar Levertin, født 1862 som søn af en kunst- og antikvitetshandler med interesse i 1700-tallets fransk-svenske kultur. Miljøet udfoldede sig hos ham under studieårene i Uppsala, så han 21 år gammel alene i 1884 havde udgivet to bøger, en samling rejseskitsjer (*Från Rivieraen*) og en novellesamling. Forbindelsen til Brandes blev til et fint venskab – de havde fælles rødder i mere end det jødiske. De bedrev videnskab og forsvarede begge doktordisputatser. Levertin skrev artikler til *Politiken* og førte Brandes' idéer videre ind på det svenske marked af unge forfattere (Gustaf af Geijerstam, Victoria Benedictsson m.fl.) og fik selv efter 1889 en central position i Sverige som kritiker og digter trods sit korte liv, Levertin døde 1906 kun 44 år gammel.

Da brødrene Brandes døde, Georg i 1927 og Edvard i 1931, stod opgaven at belyse brødrenes personligheder og "Gennembruddet" gennem deres breve tilbage i tiden som en næsten national opgave. Det radikale regeringsparti og forlaget Gyldendal ville påtage sig finansieringen, og de involverede nordiske forfattere fra 1880'erne havde omhyggeligt gemt deres brevsamlinger om hinanden. 1939-42 udkom da efter ti års forberedelse under Morten Borups redaktion det otte bind store værk: *Georg og Edvard Brandes' Brevveksling med nordiske Forfattere og Videnskabsmænd*. Det var midt under verdenskrigen, så udnyttelsen af dette kæmpe kildeværk begyndte først årtier senere. I bind VII findes Oscar Levertins breve som den, der (næst Strindberg) først fik kontakt til begge brødrene Brandes (s. 25-97), med kommentarer (s. 327-55), og der indledes med en dybtgående karakteristik af Levertin i indledningen til bind VII side X–XVII, til hvilken der henvises. Men Edwards breve til Levertin er ikke med i udgaven, vistnok fordi hans efterladte familie i 1906 afleverede hans arkiv til Lunds Universitetsbibliotek og båndlagde samlingen i 100 år, så brevene fra både Georg og Edvard

først er blevet tilgængelige i 2006. Dog offentliggjorde Edvard selv nogle af brevene i *Sydsvenska Dagbladet Snällposten* den 30. november 1930.

Og her følger så en vigtig del af Edwards breve til Levertin 1885-91 – kig ind i den rygende temperamentsfulde danske politiker, redaktør og forfatters tanker, da han var i fyrrårsalderen midt i Danmarks værste krise, forfatningskampen i 1880'erne mod Højre, og sendte inspirerende budskaber til den undselige, helt unge svenske forsker- og digtertype oppe i Stockholm. De blev venner i perioden 1884-91, hvor Levertin fik sit virkelige gennembrud som digter og forsker, medens Brandes omvendt stadig mere mistede modet under trykket fra den danske højreregerings undertrykkelse af fremskridtet og forfølgelse af hans storebroder Georg. Edvard overtog Levertin fra storebroderen, som i 1884 havde skrevet til den svenske digterspire: “De har et ganske utvivlsomt talent, og dette forekommer mig at have en ikke ringe ejendommelighed ved foreningen af evnen til at røre og af evnen til behersket komisk fremstilling”. Dermed havde Edvard Brandes en nøgle til at åbne lågen ind til Sveriges unge inderkreds omkring naturalismen og desuden ikke mindst en kommende medarbejder til sit nye dagblad, *Politiken*. Der anvendes moderne dansk stavemåde og retskrivning (dog det svenske literær med et!). Edvard Brandes' breve er skrevet med “fluebensskrift”, mest på små ark i oktavformat. Nogle få breve har tabt en side eller to i overleveringen – det angives ved [...], læsevanskeligheder ved [?].

2. Et venskab opstår 1885-91

Kbh. d. 1. maj 1885

Hr. Oscar Levertin!

Jeg har med interesse læst den Skitse, som De har været så venlig at tilsende mig; men jeg finder den desværre ikke ret passende for et dagblad. Udtrykkene er vovede, og – rent praktisk – kan den dårligt deles, hvad dens længde fordrer. Jeg vilde imidlertid meget beklage, om *Politiken* ikke kunne træde i forbindelse med Dem. Korte artikler om svenske forhold ville det være os kært at modtage.

Deres ærbødige
Edvard Brandes

Edvard Brandes ulastelig klædt i jaket. Foto fra omkring 1906, da han ca. 60 år gammel blev indvalgt i Landstinget. Fotografi optaget af kgl. hoffotograf Mary Steen. Det Kgl. Bibliotek. Kort- og Billedsamlingen.

6. sept. 85

Kære Levertin!

Er De gnaven? Så har De rigtig ret dertil, for jeg har været en stor synder imod Dem, ikke svaret på et venligt brev, ikke sendt portræt. Nu er jeg her med mit kontrefej, som muligvis ligner mig.

De har vel fået begyndelsen af "Konflikter". Fortsættelsen skal følge i pakker. Er oversættelsen ikke ganske brav? To ord vidste ingen: burduk og mardérpibler? – jeg satte i stedet noget desværre temmelig meningsløst. Hvad er betydningen?

Novellen er rigtig god, og folk er fulde af interesse. De bliver dog ganske bekendt ved denne lejlighed, men jeg skammer mig som en hund, når jeg tænker på, at vi ikke honorerer Dem. Og dog har jeg mod til at bede Dem om en ny tjeneste. Vil De ikke skrive en artikel – en spalte eller en bid til vort ateistiske julenummer. Denne gang vil jeg have skandinaviske forfattere med. De skal ikke tale om sagen, men De skal give os en eller 1½ spalte af novellistisk smag. Honorar skal De få. Hvordan går det Dem ellers? De er meget flittig, lader det til. De kan jo sagtens: fremtiden ligger foran Dem fuld af løfter, vi andre gamle bliver melankolske over, at det er snart alt sammen forbi. Og udenfor mit vindue er sollys, grønne træer og pigebørn – alt dette er for Dem at skrive om og glædes ved.

Nansen¹ og jeg var i søndags i Helsingborg. Der traf vi Lundegaard,² som indtog mit hjerte. Han var flink og klog uden vrøvl, rede til at hugge til. Han bliver Dem sikkert en tro kammerat.

Jeg har læst de første kapitler af Geijerstams roman.³ Entre nous – det er tung føde, men måske bedrer han sig. Han er nok ikke selv fornøjet ved begyndelsen [?]

Jeg må have at vide, om Strindberg⁴ virkelig er syg. Ved De det? Eller er det et ganske falsk rygte. For tre uger siden havde jeg brev. Her er ellers intet nyt. Nu fanger vinteren an med dagligdags slid, teaternyt, nye bøger, rigsdag og tout le reste. Men vi slider os vel igennem og kommer ud på den anden side med et par tusind abonnenter mere i ryggen. Jeg skal hilse Dem fra damernes yndling, min trofaste staldbroder [Peter Nansen] i journalistikken – erotikken er hans egen regning. Han har megen snue, men er ellers et godt menneske.

¹ Peter Nansen (1861-1918), dansk forfatter og journalist. Fra 1898 direktør for forlaget Gyldendal.

² Axel Lundegård (1861-1930), svensk forfatter.

³ Gustaf av Geijerstam (1858-1909), svensk socialrealistisk forfatter og debattør.

⁴ August Strindberg (1849-1912), svensk forfatter og revolutionær dramaturg.

Lad mig høre fra Dem snart, og jeg skal være flink til at skrive. Og tro mig

Deres hengivne
Edvard Brandes

19. september 85

Kære Levertin!

Tak for brevet! Jeg er svært fornøjet over, at De er tilfreds med oversættelsen; det ville jo være faule Feler und Schlag dazu, om De var bleven ilde tilredt til tak, fordi De havde vist os en stor venlighed. Næste gang skal det ikke gå således, hvis ellers "Politiken" lever, men det ser slet ikke ud som den skal dø. Den har netop i disse dage overvundet med stor triumf en børnesygdom og sejler rig på erfaring ind i sit andet år. Nu anstrenger jeg mig for at få Strindbergs Utopier ud på dansk; jeg har blot lige kigget i bogen. Den er så herlig frigjort. Lad mig høre fra Dem snart, og jeg skal være flink til at skrive. Og tro mig

Deres hengivne Edvard Brandes

19. nov. 85

Kære Levertin!

Jeg takker for brevet med oplysninger. Jeg vil i øvrigt ærligt tilstå, at jeg ingen nytte har haft af det fransk-svenske leksikon. Det duer ingenting for danske. Måske bliver det nye svensk-svenske brugeligt, men det er jo ikke færdigt endnu.

Men denne gang må jeg atter bede Dem om en tjeneste. Forklar mig, hvad betyder "skære bolster" i novellen "Den ellefte time" s.191? Må jeg endnu ulejlig Dem med dette?

Det er nu ganske spændende at være bladskriver i Danmark. Vi har jo en reaktion, som kan føles. Og så længe man ikke kommer i tugthuset, har skribenterne blot fordel af så infam presselov, som vor sidste. Den ægger og giver humør og den skærper de læsendes forstand, hvad somme tider ikke er af vejen. Derimod står det ilde til for litteraturen. Det æstetiske Danmark svinder ind, politiken sluger al interesse, hvad der er at betragte som yderligt heldigt. Teatrene står tomme, hvilket er yderligt pinligt for anmelderne, der hvert øjeblik må gøre tjeneste, eftersom stykkerne varer så kort. De kan nemlig tænke Dem, hvilket juks der bydes os. Nu finder man endog "Brylluppet på Ulfbjerg", som

Karl Otto Bonnier skriver i sine erindringer: “Då konstnären tillsammans med Levertin kom upp i min dåvarande bostad på Karlavägen för att hänga tavlan, uttalade Levertin sin glädje över det nu fullbordade lyckade porträttet med orden: ‘Ja, just så är det jag ville gå till eftervärlden’. – Några månader därefter var han död.” Citeret fra *Nationalencyklopedin* bd. 12 (1993), s. 250. Med tak til Bonniers Porträttsamling, Stockholm.

er den rene skandal for en ordentlig literatur.⁵ Og dette senere måtte vi endog tage elskværdigt på for en stakkels lidet heldig direktørs skyld.

For resten vil jeg ingenting uden sende Dem de venligste hilsener fra Deres hengivne

Edvard Brandes

[løst blad 17.8.1885] [...] meget i vore reaktionære dage, hvor vi fyrtyveårige, ser alt arbejdet, der gjordes i vor ungdom, uendelig frugtesløst. Jeg for min part håber, at der kommer en ny generation, den

⁵ *Bröllopet i Ulfåsa*, skuespil fra 1865 af Frans Hedberg (1828-1908).

hvertil De hører, som skal være dobbelt radikal. Jeg tilgiver Strindberg alle hans doktriner, nu da han Gudskelov er blevet færdig med deismen; for alle onder kommer fra religionen og især fra den forbandede protestantisme, som jeg hader og afskyer af hele min sjæl. Jeg er så usigelig ked af denne Kristus, som jeg ikke tror på, nogensinde har levet i den skikkelse, man laver ham til, som om man nok så meget gør ham til menneske. At tænke sig at verden i totusind år nu har haft medlidenhed med et der engang blev kortfæstet – endnu i disse årtusinde år millioner af mennesker har levet usselt og døet i lidelser. Det er dog alt for dumt. Sådanne mennesker som Renan⁶ gør blot skade ved deres sentimentale skildringer.

Jeg skal nok kræve bidrag til julenummeret ind; det bliver omkring 1. dec. jeg gerne vil have et sådant. Vi må forberede lidt længe, fordi i julen er det svært at få noget trykt. Jeg ville ønske, De ikke helt nu lagde litteraturen til side. Jeg synes, De bør forberede den store bog, som skal gøre Dem til Sveriges største romanforfatter. Det er simpelthen Deres pligt at nå dette mål.

Jonas Lies⁷ adresse er endnu: Berchtesgaden, Bayern, men han flytter snart til Paris [rue Carnet 4]

Venlige hilsener fra os alle Deres hengivne

Edvard Brandes

Redaktionen af Politiken
Østergade 23, hjørnet af Integade

4. januar 1886

Kære Levertin!

Tak for Deres venlige brev. Undskyld om jeg for arbejde og sygelighed ikke har vist mig som en god brevsriver i den sidste tid. Jeg er så plaget af nervesmerter som en hund af lopper og undertiden et rent kadaver. Af denne min usle krop er min Stockholmerrejse afhængig. Kan jeg komme mig og blive hel karl igen, så vil jeg i indeværende sæson af sted og se på folk og forhold, jeg vil være særlig glad ved at gense Dem. Vi har jo samme blod i årene.

Jeg synes, det er ilde, når det unge Sverige skal være afhængig af et bundt professorer. Herregud, kan I ikke skabe Eder et eget organ. I er dog en hel bunke venner og meningsfæller – endnu ikke spredte

⁶ Ernest Renan (1823-1892), fransk religionshistoriker og filosof.

⁷ Jonas Lie (1833-1908), norsk forfatter bosat mange år i Paris.

og uenige som vi hernede. Lav jer et ugeskrift eller et månedsskrift, hvis I ikke har kræfter til et dagblad, men gå ikke og lad jer sjofle af enhver journalist, som har foden inden for sin egen dør.

Det var nu det. For resten, kære ven, vil De gøre mig en glæde, hvis De engang vil sende mig, hvad De har udgivet foruden "Konflikter" – om De kan gøre det uden udgifter. Jeg vil gerne læse alt ungt svensk, hvad jeg kan få fat i – og skrive derom, hvis Jehova [?] giver mig kræfter.

Som sagt "Vildt" var fortræffelig, og jeg håber oversættelsen intet skadede. Glædeligt nytår og en stor roman inden året er omme. Deres hengivne

Edvard Brandes

20 – 2 – 86

Kære Levertin!

Tak for breve; jeg skulle have svaret endnu hurtigere, hvis jeg havde haft begreb om den berliner, De spørger mig om. Men jeg har aldrig hørt hans navn og min broder Georg er i Warschav, så jeg kan ikke benytte hans større personalkundskab.

Hvis De tror, her er muntert, tager De fejl. Her er søvnigt. Venstre begik enhver fejl på rigsdagen, og højre profiterede deraf. Vi er under en seminarists ledelse, som lyder det ikke ukendte navn Berg.⁸ Havde De blot sat denne mand i fængsel ved samlingens begyndelse, havde det været til uforligneligt nytte for Venstre, men de ser klogere end som så. Nu sidder han sig et martyrskab til, på hvilket han siden hen kan gøre mange dumheder. Literaturen er så død som en sild. Om den kan jeg intet fortælle. Jeg kan udmærket begribe, at man borer sig ned i "chansons de gestes".⁹ Jeg ønsker Dem blot snart at tage den eksamen, De vil absolvare; jeg synes det er så pinagtigt at skulle gøre noget inden et vist tidsrum. Jeg rejser i mine tanker til Stockholm i maj. Jeg er en ven af varme og jeg vilde gerne forbinde noget forår med en smule teatergang og et kig på, hvad Deres smukke by ellers gemmer.

Deres hengivne

Edvard Brandes

⁸ Christen Berg (1829-1891), det danske Venstres formand 1872-1891.

⁹ Levertin skrev doktordisputats om de franske trubadurdigte.

Vesterbro 14, 4. Kbh. V.

Den 23. aug. 86

Kære Levertin!

Hermed sender jeg Dem Deres manuskript tilbage, efter at det er blevet oversat. Det vil nok snart komme i bladet. Deres brev gik efter mig til Norge, hvor jeg en måned badede mine nerver, og ved min hjemkomst fik jeg det oversat. Nu skal De ikke være vred. Jeg vil rentud sige Dem, at jeg ikke finder artiklen på højde med Deres talent. De siger lidt for almindelige ting om forfatterne f.eks. om [Jean] Richepin¹⁰, som De ligesom tager på ordet. De lader Dem bilde ind, at han er naturmenneske og Gud ved hvad. Ja, det er skiltet og overfladen. Men Sarah Bernhardts elsker¹¹ er vel også noget andet, noget bag versene.

Alligevel, når De skriver noget for "Politiken", elskværdig som De er, så skal det trykkes uden mindste tvivl. Men privat har jeg nok lov til at kunne komme med min atelier-kritik. Jeg har i øvrigt fjernet alle Deres franske ord. Vi har tusinder af læsere, der kun kan dansk, bliver fornærmet over fremmede sprog.

Og så, kære ven, har jeg megen tak at aflægge for et trist brev, som De må undskylde jeg ikke før har besvaret. Men Zola¹² svarer for os begge: il faut travailler. Mig forekommer det som svenskerne har talent nok. Hvad klager De egentlig over? Med Strindberg i spidsen må man kunne komme en lang vej.

Og hvorfor i alt fald gøre sig sorger for de andre? De har talent selv, kan være sikker på Deres pen, har stoffet liggende for Dem i Deres hovedstad og har oven i købet en videnskabelig åre i Dem. Dette er næsten det bedste. Det er så betryggende at vide, man har noget at tage sig til, når det øvrige svigter.

Hvor Fin Edgrens¹³ bog er afskyelig! Den er både slet og uværdig. Især anden del smager som dårlig mælk og har en modbydelig ammelugt over sig. Min gamle bekendt, maleren Josephson¹⁴ er på lidt flottere måde portrætteret. At han lader sig kaste på døren af en seminarist, oprører mig særdeles. Denne eksekution har øjensynlig forfatterens behag. Åh, moral er dog næst religion det modbydeligste!

Jeg tror, jeg aldrig kommer til Stockholm, skønt jeg bestandig har lyst. Nu ville jeg fra Grefow [?] gå hjem over Stockholm, men så kom

¹⁰ Jean Richepin (1849-1926), fransk skuespilforfatter.

¹¹ Sarah Bernhardt (1844-1923), fransk skuespillerinde.

¹² Émile Zola (1840-1902), fransk socialrealistisk forfatter.

¹³ Pseudonym for den svenske forfatterinde Anne Charlotte Leffler (1849-1892).

¹⁴ Ernst Josephson (1851-1906), svensk, jødisk kunstmaler.

der en ny presselov og jeg gik utålmodig ned i bladet og lode ikke ro på mig, førend jeg på ny havde nerverne i dette varme kontor. For nu er det sommer, pludselig, efter en uendelig mængde kulde og regn.

Venligst hilsen fra [Peter] Nansen og Deres Edvard Brandes.

22. jan. 87

Kære Levertin.

Tak for brevet; det var venligt af Dem endnu at erindre mig. Jeg synes snart, at vore svenske venner kommer bedrøveligt langt bort fra os. Det er ligesom strømmen mellem de to lande standser. Slemme er det, at ingen af jer unge skriver en bog, der kan tage det danske publikum således som Kielland¹⁵ tog det. De tier stille; Geijerstam er på landet, Hedberg¹⁶ i skyerne og Strindberg i Utopia. Tag dog Stockholm engang igen på kornet med en fin god satire!

Her er vi bare "Politiken". Vi slås og slås – og lige galt bliver det. Dette valg nu spiller tilsyneladende en stor rolle, men vil i virkeligheden næppe betyde stort. Estrup sidder for mange år endnu.

Med Strindberg står jeg i stadig venskabelig forbindelse. Jeg vil gerne skaffe ham et dansk publikum, men det kniber at få forlagene til at tage hans sidste bøger. Nu gik det med Philipsen¹⁷ overfor "Judas"; men det var desværre ingen succes. Folk vil ikke goutere denne bog, som jeg i meget finder højst mærkelig og svært original. Lindberg¹⁸ sagde i går til mig, at "livsfrågan" var galt besat og derfor ikke tog sig ud på scenen.

Er eksamen ikke snart overstået? Jeg har dårlig tid, men jeg ville blot takke for brevet og ønske godt nytår. Hvis jeg var ti år yngre, så skulle det blive en anden dans, men jeg er snart en ganske gammel karl, der bør være "tilskuer" og ikke blot soldat. Nansen hilser. Deres

Edvard Brandes

¹⁵ Alexander L. Kielland (1849-1906), norsk forfatter, længe bosat i København.

¹⁶ Frans Hedberg (1828-1908), svensk forfatter til bl.a. skuespillet *Bröllopet i Ulfåsa* fra 1865.

¹⁷ P. G. Philipsens bogforlag.

¹⁸ Lindberg, ukendt, skuespiller?

Redaktionen af Politiken
Østergade 23. Hj. Af integade

København 26. Juli 1887

Kære Levertin!

Det var særdeles venligt af dem at sende mig et brev efter en lang tavshed, hvori jeg bærer min store skyld. Fælles venner har fortalt mig om den absolverede eksamen, hvortil jeg gratulerer. Jeg ved af erfaring, hvor frygtelig en eksamen tynger på et menneskes samvittighed og jeg beundrer Dem, hvis De i en fart får doktorgraden fra halsen. Der forløb 7 lange år, inden jeg fik mig disputeret mig min titel til. For pøblen er sådan en titel god, og i vore små lande skal man sørge for at have sine officielle dokumenter i orden. Endnu bedre er nyheden om, at De rimeligvis vil vende Dem til litteraturen igen. Det ser jo ilde ud i Sverige. Geijerstams "Tills vidare" var en skuffelse og nævn ikke "Fru Marianne". Jeg har skrevet en blodig kritik af denne usle bog, og jeg vil ikke tage et bogstav i mig.

Strindberg! Den arme mand, et nedbrudt, hallucinert menneske, som trænger til medgang og for hvem nu alle sunde er spærrede. De kan umulig tænke Dem noget så tragikomisk som hans københavnerophold. Og her er også fælt. Aldrig har her været hårdere reaktion. Politisk misère og literær tomhed. Undertiden slipper modet helt. Jeg havde tænkt mig, at frelsen skulle komme fra Sverige. Ak, men nu er sædelighed også befæstet dér i det glade Stockholm, hvor jeg troede, man drak, horede og lod fem være lige.

Forhåbentlig ses vi snart. Jeg er at træffe i oktober og jeg behøver næppe at sige Dem, hvor fornøjet jeg vil være over at kunne lykønske Dem og Deres hustru personlig og byde dem velkomne i mit hjem. Deres hengivne

Edvard Brandes

Dronningens Tværgade 7
Kbh.n.K.

24 okt. 87

Kære Levertin!

Jeg vil også blot med to ord takke for Deres venlige hilsen. Også vi er flyttet og går ganske forkølede rundt efter otte dages ustandselige roderi. Vi er inde i byen, inde i den store rendesten, hvor der kun flyder noget lidet godt ovenpå. Kampen er så håbløs herhjemme og Venstre gør store dumheder eller rettere, er ikke i stand til at være klog på

grund af tidlige tiders svaghed. Det gør mig ondt, at vi ikke var længere sammen sidst, og Stockholm er desværre langt fra København. Når vi er blevet gamle, findes der dampfærge, lyntog og alt hvad der hører til at nærme Danmark og Sverige. Men så er København nok tysk.

Nu kommer Geijerstam snart. Jeg er ret bange for udfaldet. På Kasino skal Strindbergs "Fader" opføres. Desværre vil direktøren spille hovedrollen og han har ikke gnist af talent.

Min kone hilser Deres frue på det hjerteligste. Hun priser hende og Dem i høje toner og jeg forbliver Deres hengivne

Edvard Brandes

Dr. Tværg. 7

24 - 2 - 88

Kære Levertin!

Bliv ikke alt for forbavset over, at Deres bog sendes retur. Det er ingen lyst til at opsiges venskab og kammeratskab, som dikterer mig dette usædvanlige skridt, det er blot lyst til at læse bogen. Slå den op og De vil på første blad finde anledningen. I det eksemplar, som De venligst har sendt mig, mangler blot hele første ark, og i stedet for har en dårlig bogbinder hæftet et senere ind. Derfor beder jeg Dem, om jeg må få et andet eksemplar og vil så rigtig takke, når jeg har læst dette.

Jeg har været beskæftiget med alskens i de sidste måneder, så jeg ikke har fået tid til at anmelde bøger. Imidlertid har "Hemsøboerne" blot ventet på den danske oversættelse, som er under pressen. Fru Edgrens [Leffler] to dramaer synes mig den sande ophævelse af alt, hvad man hidtil har kaldet kunst. Vi troede fordum, at denne bestod i at indleve, forklare menneskers tanker og handlinger, men når de samme folk kan tænke og handle forskelligt og være lige glade for det, så brister netop den illusion, der forandrer Modparten [?] til kunst, hvilket jeg snarest skal sige på tryk.

Er Per Staaffs drama¹⁹ ikke en lidt malhonnet spekulation? Det gør mig ondt; jeg troede manden var veltænkende og brav.

Gid De nu ville skrive noget! Vi har en forlængsel efter god literatur, og der udkommer jo aldrig noget, der duer.

Jeg vil melde min broder Georg Deres venlige ord. Herhjemme er alt usselt. Tag til takke med disse linier fra Deres hengivne

Edvard Brandes

¹⁹ Pehr Staaff (1856-1903), svensk journalist og forfatter.

Charlottenlund pr. Kbhn.

24. juni 88

Kære Levertin!

Nu først kan jeg være bekendt at skrive til Dem. Da jeg i morges så Deres artikel i "Politiken" faldt der en sten fra mit hjerte. Men dette blad er ikke, hvad det har været, og den strømning, som nu råder, er absolut fjendtlig mod literære anmeldere og ser kun held i fjollede reklamer for Udstillingen,²⁰ som kunne jage et menneske langt bort fra København. Ikke fordi den jo er ganske net og lærerig, hvis man kunne udholde lange spadsereture derude, men fordi den med djævlens vold og magt skal slås op til at betyde langt mere end den er. Jeg er flyttet ud til Charlottenlund, hvorfra børnene kan gå i skole og jeg i teateret. Endnu har der ikke været meget hoveri. Snart kommer imidlertid et tysk selskab, der vil fylde hele juli med klassiske forestillinger, og skønt jeg meget glæder mig til at se store Schillerske stykker, frygter jeg dog hundredagenes aftener²¹ i teateret og anmeldelserne ovenpå.

Nu har jeg ellers taget fat på de mange bøger, jeg ikke i vinter fik læst og omtalt. I dag fik jeg en fiskerskikkelse ved at læse en nordmand, Per Sisle [?], som jeg har set berømme i norske blade.²² Min Gud, hvilket juks! Derpå tog jeg hr. Ernst Lundquists "Sminke".²³ Ved De, det er heller ikke i meriméske manér. Og disse måneder vil jeg herude i idyllisk fred fortsætte denne rejse gennem åndslivet i nord.

Strindberg ser jeg aldrig noget til. Han lever tæt herved i Lyngby. Men allerede fra januar måned af søgte han mig ikke mere, når han var i København [Han boede dengang i Tårnbæk]. Nogle breve havde jeg fra ham, men de handlede kun om "affærer". Selv den trofaste Lundegaard har "trötnat" på ham, og han [a: Strindberg] søger også langt hellere slet selskab – end ordentlige folk. Dels frygter han, vi stjæler hans idéer, dels ser vi vist kritiske og alt for velklædte ud. Eller vi bare keder ham. Han er alt for lige væsentlig, genial og beklagelsesværdig. Det er smukt af Dem, om De har hjulpet ham. Men sådan er vi jøder, fulde af interesse for mennesker, der aldrig føler solidaritet med os. Nej, vi skulle hver blot arbejde på sit og tage livet som – nej, hvorfor skal jeg prædike for Dem? De ved det altsammen lige så godt som jeg.

²⁰ Den Nordiske Industri-, Landbrugs- og Kunstudstilling i København 1888.

²¹ 27. juli til 27. august.

²² Muligvis søofficeren Per Sissel.

²³ Ernst Lundquist, ukendt forfatter.

Men [når] nu kejser Wilhelm²⁴ snart tager Danmark og forærer os sin augustenburgske kone? Så nedsætter jeg mig i Stockholm. Indtil da lev vel og anbefal min kone og mig til Deres hustrus gunst.

Deres hengivne

Edvard Brandes

Nytårsaften 1888

Kære Levertin!

Året skal ikke gå til ende, uden at jeg har sendt hilsen til Dem og tak for det gamle år. Når jeg tænker på mine svenske venner, har jeg altid den fornemmelse, at hos Dem står jeg sikrest. Måske er det blot for den fælles herkomst skyld – vi jøder må jo holde sammen. – måske også fordi vi ved lidt mere om videnskab end så mangen literat og jeg holder det for rimeligt [?] godt éngang at have arbejdet i stille, gamle bøger med gloser og forklaringer – bedre end at pine sin hjerne ved at opfinde fjender, der aldrig levede, og dumme konflikter (det er uden hentydning til Deres kønne bog) imellem disse bedrøvelige figurer. Endnu bedre end videnskaben er naturligvis livet, men hvor mange – sådan til stadighed, mener jeg. Man tager én gang sit parti og lever så i det samme og med det samme de øvrige dage, som bare er dage og ikke liv.

Sådan ræsonnerer man nytårsaften, når børnene er lagt og man sidder i en varm stue ved et skrivebord, godt inde i det nye år uden gældsforpligtelser, men også uden synderlige forventninger.

Jeg hørte fra Strindberg i aften. Han meddelte mig, at han havde skrevet 4 – fire nye stykker. Det kan batte. Hvad den mand kunne udrette, om han ikke var gal. Hans Frøken Julie er årets modigste og nyeste bog. Kielland skuffede mig svært med professoren, der lignede en moralsk farce. Nu bliver han redaktør; han taler i et brev med stor fortrøstning om denne nye virksomhed, som jeg ikke kan tænke, han har grebet uden fordi han føler idéerne mattere og sjældnere i sit hoved.

Jeg glæder mig til de bøger, De laver. Det er morsomt at skrive om gamle skuespil, morsomt at lave dem. Hvad Carl Warburg²⁵ er for en

²⁴ Efter at faderen til Wilhelm, den tyske kejser Friederich 3., pludselig døde i 1888, blev han selv kejser som Wilhelm 2. og forblev det til 1918. Han var 1. gang gift med en datter af den slesvig-holstenske hertug af Augustenburg.

²⁵ Karl Johan Warburg (1852-1918), litteraturhistoriker og redaktør af *Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning*. Overtog efter Levertins død i 1906 hans professorat.

torsk! At I ikke engang kan ridikalisere det menneske, han faldt for en mild spot og blev, hvad han i Bunden er, en brav fyr, velvillig og tjenstvillig. Min kone hilser Dem og Deres frue og jeg selv håber at De begge vil bevare mig i venlig erindring. Glædeligt Nyår

Deres hengivne
Edvard Brandes

Charlottenlund

18. aug. 1889

Kære Levertin.

Naturligvis har jeg fået bøgerne, både mit og Georgs eksemplar og naturligvis burde jeg have takket, men jeg ville gerne sammen med takken sendt en anmeldelse af bogen, der har interesseret mig meget; men den anmeldelse har jeg ikke fået skrevet, fordi jeg har et arbejde under hænderne, som tager al min tid og ikke giver mig ro til journalistisk gerning.

Jeg har ikke villet skrive til dem, fordi jeg ikke turde forstyrre Dem i Deres sorg, men nu tør og vil nok sige Dem, hvor megen del jeg har taget i Deres ulykke, der ramte Dem. Min hustru og jeg talte bestandigt om Dem og var forknytte og bedrøvede over denne meningsløse skade [?]. Det er svært at sige ord om en sådan lejlighed, som ikke synes tomme, men jeg beder Dem tro, kære Levertin, at vi tænkte på Dem som gode venner, skete ej blot ej for at være påtrængende i formen.

Jeg tænker en smule på en tur til Stockholm om en halv snes dage og synes at denne orientalistkongres ser fristende ud – men jeg ved ikke bestemt om jeg har tid – og så er jeg sådan offer for nervøsitet, at jeg aldrig befinder mig selv uden for mit hjem. Imidlertid det kan være.

Er De i Stockholm ved slutningen af denne måned eller rettere i Uppsala, så håber jeg, at De gider træffe mig. Da tager jeg min kone²⁶ med, hvis jeg tegner mig selv her og ... som medlem af K.prisen [?]. Strindberg er rejst hjem efterladende et stort ry og et dårligt renommé. Det er et ganske forrykt menneske, men bøgerne er jo altid interessante, og hvad vedkommer egentlig det andet os. Her er nu ynkelig slapt i Danmark, intet humør hverken i politik eller litteratur, bare syggen hen.

²⁶ Ingeborg Brandes (1852-1908), født Gad. Tidligere gift med den norske maler Fritz Thaulow.

Kommer jeg ikke til Stockholm, skal jeg snart sende Den anmeldelse af bogen.

Med venligst hilsen Deres
Edvard Brandes

19.dec. 90

Kære ven!

Tilgiv, at jeg ikke har svaret på Dit sidste brev tidligere, men jeg har måttet vente på, at forlægger får besked. Nu kan jeg meddele, at Du rolig kan lade bogen udkomme på svensk; dette vil ikke hindre Cammermeyer²⁷ i at tage den bagefter. Han har givet så bestemt løfte, som man overhovedet kan få af en forlægger, men han fristedes jo unægtelig af, at den ikke inkluderer videre honorar, Sig ganske bestemt, hvorledes Du stiller Dig. Jeg håber, at Nansen bliver oversætteren, men kan intet garantere. Desangående: Han vil først se bogen.

Imidlertid, dette er afgjort: vil Du have bogen ud på dansk, og skal den komme?

Undskyld så, at jeg ikke svarede på et tidligere brev og takkede for meget smukke vers. Jeg synes Du skriver aldeles fortræffelige, melankolske vers; jeg beundrer dem højlgt.

Og mere end Din litteratur interesserer mig i øjeblikket Dit befindende. Jeg ville velsigne Koch,²⁸ ganske særligt, hvis han i en fart skaffede Dig en restitueret sundhed, og jeg er spændt på hvordan lympe virker på Dig. Om der er nogle baciller, der kan dræbes eller ikke? Her er fælt i vinter. Vi har den argeste reaktion at slås mod, og jeg segner næsten under arbejdet. Tak for anmeldelsen af Georgs bog; vi trykker den i "Politiken".

Jeg har lige læst Ibsens²⁹ stykke: det er mindre mystisk, men også mindre idérigt end de sidste. Jeg finder ingen sammenligning med dette og for eks. "Rosmersholm"....

Din Edvard Brandes

²⁷ Cammermeyer, stort norsk bogforlag.

²⁸ Robert Koch (1843-1910), tysk bakteriolog, påviste, at miltband, tuberkulose og koleræ var bakterie-sygdomme, der kunne helbredes. Fik Nobelprisen i medicin 1905.

²⁹ Henrik Ibsen (1828-1906), norsk dramaturg og forfatter.

14. marts 91

Kære ven!

Kun to ord: Du behøver ikke at sætte dig i forbindelse med Cammermeyer. Vi besørger alting.

Dernæst: jeg har læst de tilsendte ark. Jeg beundrer Dig i høj grad. Det er ekokvisit [sic] arbejde, fint, drevent, (for mig lidt for) tolerant, god kunst og frem for alt – solid dannelse, bortfjernelse fra den Jægerske pøbelpoesi. Jeg slider i politik som et galt menneske.

Din Edvard Brandes

23/11 91

Kære ven!

Jeg takker Dig for brev og bog. Jeg finder Dine digte henrivende; Du har intet skrevet, hvori din personlighed klarere – og lad en gammel ven sige det – træder ædlere frem. Du er en sjælden fyr; det er som havde der aldrig været en uhumsk bladredaktør i Dig.

Ja, vist synes jeg somme tider, at Du er alt for kontemplativ, alt for opfyldt af relativiteten. Når man får så mange prygl som vi radikale mennesker regaleres med her i Danmark, så bliver man ikke tilbøjelig til at undskylde sine fjender. Vi regeres af et sådant pak, at hjertet se souléve. Men det er dog snart forbi: om nogle få år er vi gamle, om ikke mange måske døde, og hvorfor sørge alt for dybt, når ens stue er varm og man har mad til børnene og sig selv. Ulykken er, at jeg i alt fald føler ethvert slag mod mine idéer som rettede mod mit ansigt, og nu er da vort Venstre splittet og de store bønder forener sig med Højre imod dette lands frie mennesker, så ser det sort ud. Det harmeligste er, at vi engang har anbragt vor ryg således, at de andre med lethed kan finde den, når eksekutionen skal foregå.

Jeg har en undskyldning at gøre Dig, fordi oversættelsen ikke kom. hverken Nansen og [sic] jeg har dog forsømt noget: Der er oprettet en foreløbig aftale med Cammermeyer, og Nansen skulle oversætte bogen. Så pludselig – som Du måske har hørt – stod det ilde til med firmaets pengeaffærer. Der taltes om fallit og proces.³⁰ I hvert fald udgives der for tiden slet ingen bøger af den danske filial.

³⁰ Grundlæggeren Albert Cammermeyer (1838-1893) måtte 1888 og 1890 sælge boghandel og forlag hver for sig.

Tor Hedberg³¹ så jeg et sekund ved Georgs fest. Senere forsvandt han for mig og for alle andre. Han var stor og stejl som et kosteskaft. Hans bøger finder jeg ublandet forfærdelige.

Skulle du kende Lundegårds adresse. Hvor færdes mon dette ulykkelige menneske?

Hans “la Monde”[?] fandt jeg ganske mislykket og jeg sårer ham dybt ved at udtale min mening. Hils ved lejlighed Heidenstam fra mig. Jeg er meget forblibt i ham. Jeg glæder mig over at du arbejder, dvs lever nogenledes fornøjet og rask.

Din Edvard Brandes

Jeg har sendt dig en bog.

3. Breve med virkning 1891-1906

Efter 1891 var Edvard fortvivlet over det politiske og litterære “mørke” i Danmark og ville flygte langt væk – Højre tvang landets parlamentariske venstreflertal til forhandlinger og forfulgte gennem domstolene de radikale politikere og dagblade. På det stadig vaklende nye dagblad *Politiken* kæmper Edvard udadtil for at få abonnenter og indad med at vinde over sin (økonomi)redaktør, Herman Bing.³² Og litterært ved Brandes “intet læseligt nyt” – for de unge forfattere, Stuckenberg,³³ Sophus Claussen³⁴ m.fl. drømte sig væk fra realismen, og hans storebroder Georg var på vej ind i Nietzsches³⁵ fremmede verden og rejste ustandseligt til Polen, Finland og Rusland og badede sig i berømmelse. I 1886 var Edvard blevet gift med den norske maler Fritz Thaulows fraskilte hustru, Ingeborg, og fik i tilgift hendes to teenagerdøtre ved siden af sine egne to jævnaldrende døtre – nu ventede han kun på, at de blev giftefærdige for selv at kunne flygte fra “mørket” i Danmark. “Min drøm er at få alle vel anbragt og så selv forsvinde – skal vi sige til Palermo eller Korfu eller et andet sted, hvor himlen er blå og man i fred kan vente på døden uden at se en avis. Men en boghandler må der være og et stort bibliotek”! I 1894, da venstreflertallet indgik et ydmygende forlig med Estrup, og tre af hans døtre var blevet gift, nedlagde Edvard Brandes sit mandat i Folketinget og sin chefstilling på *Politiken*. Det lignede stærkt en de-

³¹ Frans Hedberg (1828-1908), svensk forfatter.

³² Herman Bing (1845-1896), politiker og bladudgiver.

³³ Viggo Stuckenberg (1863-1905), dansk digter.

³⁴ Sophus Claussen (1865-1931), dansk digter.

³⁵ Friedrich Nietzsche (1844-1900), tysk filosof.

pression, da han med hustru og et par døtre flyttede til Bygdø uden for Oslo og hengav sig til at skrive romaner og skuespil og sysle med orientalske sprog – i de følgende mange år skrev han kun ét brev til Levertin (1.11.1895), hvori det hedder: “Du synes så forsonet med verden, så villig til at se mennesker i det bedste lys. Jeg finder almindeligvis vore medskabninger forfærdelige.” Men i årene mellem 1885 og 91 havde hans korrespondance med Levertin båret frodige frugter, et moderne Gennembrud brød igennem i Sverige, om end på et bredere grundlag end det, Georg og Edvard stod for. Levertin kom omkring 1890 til at stå Verner von Heidenstam, den mere romantisk stormende – Bjørnson lignende – digter og maler, meget nær. Sammen tog de forbehold overfor Brandesbrødrenes krav om den debatterende “skoemakarerealisme” og krav om samtidighed – gjorde nar af dette program ved sammen at skrive en over 50 sider lang ironisk såkaldt anmeldelse af en fiktiv realistisk roman, *Pepitas bryllup* og stille krav om også at kunne inddrage fortiden og romantiske følelser – gerne orientalske og jødiske træk – i digtningen. Udførligt omtalt i bogen: Södermann & R.Berg: *Heidenstam och Oscar Levertin*, 2003. Vendingen svarede til den tilsvarende, men mere naturpoetiske strømændring i Danmark omkring Johannes Jørgensen³⁶ og Sophus Claussen. I Sverige blev de meget produktive digtere Levertin og Heidenstam ledende, i 1891 fulgt op af Gustaf Fröding,³⁷ Selma Lagerlöf³⁸ og Tor Hedberg. 1897 blev Levertin en meget indflydelsesrig litterær redaktør for den radikale avis, *Svenska Dagbladet*, ligesom sin ven Edvard på *Politiken* i København. Han kom af dage i 1906 ved et tragisk uheld – ved en fejltagelse indtog han en meget giftig væske, som han mente var uskyldigt mundskyllevand!

De, der vil nærlæse virkningen af Brandes’ breve til ham, kan som nævnt finde dem i Levertins breve den anden vej i det store Brandes-brevværk bind VII, s. 28-95. Efter år 1897 vågnede Edvard Brandes igen op til dåd og tog tilbage til København, nu med en ny, ung, norsk hustru,³⁹ parat som den dygtige chefredaktør og politiker – mere spruttende kritisk end før – ja, år 1900 så vred, at han duellerede med en ung skuespiller⁴⁰ på pistoler. Men ingen blev ramt, og siden besin-

³⁶ Johannes Jørgensen (1866-1956), dansk, katolsk digter.

³⁷ Gustaf Fröding (1860-1911), svensk digter.

³⁸ Selma Lagerlöf (1858-1940), svensk digter. Modtog Nobelprisen i litteratur i 1909.

³⁹ Elise Brandes, født 1873, død 1918 af tuberkulose. Gift med Edvard Brandes 13.12.1900.

⁴⁰ Skuespilleren Robert Schyberg (1872-1946), som Brandes forhåned i en anmeldelse.

dede han sig i hvert fald indtil januar 1906, hvor han skrev det sidste, indholdsrige brev til Levertin, få måneder førend denne store digter døde samme år den 22. september.

EDVARD BRANDES
SKJOLDSGADE 8

København. d. 27. januar 1906

Kære ven,

Tak for brev og tak for den åndfulde og skønne bog. Jovist har jeg fået den og skulle have takket straks. Jeg sidder just for tiden og oversætter "Kohelith",⁴¹ der ikke er nær så dybsindig, som man har villet gøre den, men dog højst mærkværdig. Jeg glæder mig over din klare mægtige stil, den store værdighed og rolige ironi, da jeg læste din bog; jeg begriber blot ikke, hvorfor dette skal være dit "valet" til poesien; der er jo ingen grund til her i verden at tage det ene mere alvorligt end det andet: man arbejder jo blot for sig selv, for at udfylde tiden på den allerbehageligste måde; på nytten og fremskridtet, tror jeg ikke, syndigste [?], allermindst på at man har ansvar for de andre.

Et andet er, at en, der som jeg er født jøde, uvilkårligt med alderen slutter sig mer ind i sig selv. Det kan såmænd godt hænde, at jeg endnu engang får med offentlighed at skaffe i politik el.lign.; nu foreløbigt befinder jeg mig usigeligt vel i mit hus med mine bøger og i min frihed til at beskæftige mig som jeg vil. Jeg har altid troet, at jeg måtte leve i krig med alle mennesker – og himmelen skal vide, at jeg ikke har sparet mig og de andre heller ikke har sparet mig – men jeg kan ikke nægte, at fred er en ret behagelig ting. Det hele er næppe det postyr værd, som vi har lavet herhjemme: sådan et lilleputland som Danmark kan næsten ikke tages alvorligt; dog på den anden side – når man lever her, så må jo alle gadens brosten eller asfalt få en vis interesse for en.

Jeg så Spengel [?] her i foråret; han har skrevet noget, der ikke er godt nok om Goldschmidt. Geijerstam bor i Lund; jeg ser ham heldigvis (thys!) aldrig. Drachmann⁴² er næsten et vrage. Ham ser jeg engang imellem. Når freden mellem Sverige og Danmark besegles af Fossells bog,⁴³ er dét bestemt. Venligste hilsener. Din EB

⁴¹ Det hebraiske navn for Det gamle Testaments afsnit, Profeternes bog.

⁴² Holger Drachmann (1846-1908), dansk maler og digter

⁴³ Muligvis Hans Forssell (1843-1901), svensk økonom og forfatter. Striden skyldtes ophævelsen af den svensk-norske union 1905 og den derpå følgende udnævnelse af en dansk prins til norsk konge.

4. Eftertiden

Efter dannelsen af Det radikale Venstre i 1905 indtog Edvard Brandes en stadig mere central plads i dansk politik: 1909-10 og under Verdenskrigen 1913-20, var doktoren i østerlandske sprog Danmarks højt respekterede finansminister!

SUMMARY

KRISTIAN HVIDT: *Expansion of Literary Realism to Sweden. Edvard Brandes' Letters to Oscar Levertin 1885-1906*

Edvard Brandes (1847-1931), Danish politician and writer, adhered to and elaborated his brother Georg's ideas and saw them flourish in Norway, but not in conservative Sweden. As from 1885, he initiated an exchange of letters with the very young poet Oscar Levertin (1862-1906). Both men were Jewish and both were scholarly oriented in the history of literature and language.

Through Levertin, Brandes came into contact with a number of young Swedish authors and poets and exerted a strong influence. Brandes' hitherto unknown letters spanning almost 25 years show him as the conscious 'politician of literature'.